

Формування пізнавальних інтересів дітей старшого дошкільного віку в процесі ознайомлення з часом.

Сучасні умови праці вимагають від людини вміння стежити за плином часу в процесі діяльності, розподіляти її в часі, реагувати на різні сигнали з певною швидкістю і через задані тимчасові інтервали, прискорювати або сповільнювати темп своєї діяльності, раціонально використовувати час. У всіх видах діяльності людини так чи інакше потрібно орієнтація в часі, відчуття часу. У свою чергу відчуття часу спонукає людину бути організованим, зібраним, допомагає берегти час, більш раціонально його використовувати, бути точним. Час є регулятором не тільки різних видів діяльності, а й соціальних відносин людини.

В програмі розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» визначено завдання: «закріплювати й поглиблювати часові уявлення: ранок, день, вечір, ніч, вчора, сьогодні, завтра; вчити послідовно називати дні тижня, пори року, місяці року; ознайомлювати з календарем та вчити ним користуватися; вчити визначати час за годинником» [1, с.213].

Проблема часу – це не тільки особиста проблема окремої людини, а й наукова проблема, яка стала предметом вивчення філософії, психології, педагогіки, мистецтвознавства. Філософи вивчають час як форму буття матерії, як одну з гранично загальних, фундаментальних, що відбиває важливі, істотні зв'язки відносин дійсності (Арістотель, В. Г. Біблер, Г. Г. Гадамер, Г. Гегель, А. Ейнштейн, Г. В. Лейбніц, Н.І. Лобачевський, А. Ф. Лосев, Н. О. Лоський, В. С. Соловйов та ін.). Аналіз філософських робіт дозволив виділити основні властивості часу, такі як плинність, незворотність, відсутність наочних форм, неповторність. Основними особливостями сприйняття дошкільнятами часу є опосередкованість, змішання просторово - часових понять, відсутність точного мовного позначення даної категорії, співвідпорядкованості власних дій, часу.

Діти дошкільного віку, осягаючи навколишній світ, зокрема, таку категорію як час, сприймають його специфічним чином (Б. Г. Ананьєв, Л. С. Виготський, В. В. Давидов, А. В. Запорожець, А. М. Леушина, Т. А. Мусейбова, Т. Д. Ріхтерман та ін.). Основними особливостями сприйняття дошкільнятами часу є опосередкованість, змішання просторово - часових понять, відсутність точного мовного позначення даної категорії, співвідпорядкованості власних дій, часу [2].

Мета статті: дослідження проблеми формування пізнавальних інтересів дітей старшого дошкільного віку в процесі ознайомлення з часом, розгляд методик вимірювання часових відношень.

У старшій групі робота починається з уточнення понять, що сформувалися в попередній групі. У цій групі дошкільники повинні вміти визначати періоди доби не тільки спостерігаючи за працею людей, а й за положенням сонця. Шляхом спостережень і порівнянь дітям пояснюють поняття «небесний звід», «захід», «вранці», дається можливість зрозуміти, що положення сонця на небі вранці та ввечері різне, що сонце протягом дня рухається по небосхилу. Діти засвоюють поняття «схід сонця», «захід сонця», «світанок», «сутінки». Дітей ознайомлюють з календарем, пісочним і циферблатним годинником [4].

Проаналізуємо методику роботи з формування уявлень про час у дітей старшого дошкільного віку. У дітей старшої групи закріплюють і поглиблюють уявлення про такі часові відрізки, як ранок, день, вечір і ніч. Назви частин доби пов'язують не тільки з конкретним змістом діяльності дітей і оточуючих їх дорослих, а й з більш об'єктивними показниками часу - явищами природи (ранок - встає сонце, стає все світліше і світліше і т.п.). Вихователь розмовляє з дітьми про те, що, коли і в якій послідовності вони і дорослі, які їх оточують, роблять протягом дня, про враження раннього ранку, полудня, вечора. Він читає дітям вірші й оповідання відповідного змісту.

Як наочний матеріал використовують картинки або фотографії, де зображені діти в процесі різних видів діяльності протягом дня: прибирання ліжка, ранкова гімнастика, умивання, сніданок і т.д. Уточнити уявлення про частини доби дозволяють дидактичні ігри, наприклад гра «Наш день». Мінливість і відносність таких позначень часу, як «вчора», «сьогодні», «завтра», ускладнює засвоєння їх дітьми. П'ятирічні діти плутають ці слова. Сміслові значення даних слів педагог розкриває, задаючи дітям питання: «Де ми були з вами вчора? Коли ми ходили в парк? Яке заняття у нас сьогодні?»

Для вправлення дітей у використанні тимчасових термінів у старшій групі широко використовують словесні дидактичні ігри та ігрові вправи, наприклад «Продовж речення!». Цю вправу можна проводити у формі гри з м'ячем. Діти стають в коло. Вихователь вимовляє коротку фразу і кидає м'яч. Той, кому потрапив м'яч, називає відповідний час. Наприклад: вихователь кидає м'яч і говорить: «На пошту ми ходили ...» "... вчора", - закінчує фразу дитина, що зловив м'яч. «Заняття з математики у нас було ...» "... сьогодні». На одному із занять діти дізнаються про те, що добу, які у розмові люди зазвичай називають словом день, змінюються одні іншими. Сім таких днів складають тиждень. Кожен день тижня має свою назву. Послідовність днів тижня завжди одна й та ж: понеділок, вівторок, середа ... Назви днів тижня пов'язують з конкретним змістом діяльності дітей («По середах у нас заняття з математики та фізкультури, по четвергах - ...»). Для закріплення знання послідовності днів тижня може бути використана словесна дидактична гра «Дні тижня».

Також старших дошкільників ознайомлюють з такими одиницями часу, як секунда, хвилина, година. Найбільш поширені інтервали часу - це 1, 3 і 5 хвилин. Для цього використовують різні годинники для вимірювання: пісочний, циферблатний, секундомір тощо. Ознайомлюють дітей з цими приладами за спеціальною методикою. Перед тим як знайомити дітей з пісочним годинником, спочатку показуємо їм секундомір. Відчуття секунду ми можемо, коли махнемо рукою чи тупнемо ногою. Потім знайомимо дітей з пісочним годинником, розповідаємо про його структуру, даємо дітям відчуття скільки триває хвилина. Можна виконувати різні вправи на час: малювати щось протягом хвилини, ставити крапки на аркуші паперу тощо. На наступних заняттях ознайомлюємо з такими інтервалами, як 3 і 5 хвилин.

Методика ознайомлення з циферблатним годинником. Можна вирізати з картону круг, розташувати на ньому велику і малу стрілку, позначити години. Вихователь описує структуру годинника: «Подивіться на стрілки годинника, чи однакової вони довжини? Так, їх потрібно вміти розрізняти, покажіть довгу стрілку. Довга стрілка показує хвилини, а коротка - години. Ці стрілки рухаються з різною швидкістю по колу. За одну годину хвилина стрілка пройде ціле коло, а годинникова - лише від однієї цифри до іншої...». На наступних заняттях дітям пропонують показати на макеті 5 хвилин, 15, 30.

Що стосується методики ознайомлення дітей з календарем, вихователі використовують для цього модель календаря, щоб діти могли наочно уявити тривалість часу - тиждень, місяць чи рік. Для цього ми відриваємо листочок календаря і пояснюємо дітям, що кожен листок - це день і для того, щоб зірвати ще один потрібно почекати наступного дня. Кожен з цих листків повинен мати назву дня, число та назву місяця. Можна виготовити спеціальну коробку з 12-ма отворами, які означатимуть рік. Протягом року діти складатимуть туди відірвані листочки, знатимуть кількість місяців, їх порядок.

Висновок. Отже, формування в дітей дошкільного віку уявлень про час є важливим компонентом їх повноцінного розвитку, адже дітям вже в дошкільному віці життєво необхідно навчитися самим орієнтуватися в часі: визначати, вимірювати час (правильно позначаючи в мові), відчувати його довжину, щоб регулювати і планувати діяльність в часі, міняти темп і ритм своїх дій залежно від залишку часу. Завдяки правильно сформованим педагогічним умовам в ДНЗ, цей процес відбувається послідовно, систематично, відповідно до вимог програми і вікових можливостей дітей.

Список використаних джерел та літератури.

1. Білан О.І., Возна Л.М., Максименко О.І. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» - Тернопіль: Мандрівець, 2013. - 264 с.
2. Грибанова А.К., Колечко В.В., Пасека А.М., Щебракова Е.І. Математика дошкільникам. - Рад. школа. 1988. - 112 с.
3. Штейнберг В.Е. Дидактичні багатовимірні інструменти: Теорія, методика, практика. - М.: Народна освіта, 2002. - 304 с.
4. Щербакова К. Й. Теорія і методика математичного розвитку. 2005. Євр. Університет. - 262 с.